

Wiesław Gromadzki

DEPTAKI
i
BUŻYSKA
wiersze podlaskie

Biała Podlaska - Międzyrzec Podlaski
1998

Wiesław Gromadzki

DEPTAKI
i
BUŻYSKA
wiersze podlaskie

*Rodzicom, przyjaciółom
i towarzyszom wędrówek*

Opracowanie redakcyjne: Wiesław Gromadzki
Ilustracje: Arkadiusz Sawczuk

© Copyright by Wiesław Gromadzki - 1998

REGIONALIA

XIII B

104509

Miejska Biblioteka Publiczna
Biała Podlaska

5 141997000002

Wydawcy:

Klub Literacki "Maksyma"

21-500 Biała Podlaska ul. Spółdzielcza 4

Miejski Ośrodek Kultury

21-350 Międzyrzec Podlaski ul. Warszawska 37

Druk:

INTROGRAF - Międzyrzec Podlaski

Opracowanie graficzne i skład:

ARROW s.c. Agencja Reklamowa

21-350 Międzyrzec Podlaski, ul. Partyzantów 10d

SŁOWO WSTĘPNE

W czasie kiedy dążąc do Europy lokalność odczuwamy po trosze jako coś wstydliwego, co oddziela nas od "świata", i czego należałoby się po prostu wyzbyć na rzecz uniwersalnego (czytaj: zachodnioeuropejskiego) wzoru kultury, prezentowany tomik poezji wydać się może anachronizmem. Poetycka wizja świata Autora jest bowiem całkowicie zanurzona w tym, co swojskie i odrębne, rzekłbym: autochroniczne. W pewnej mierze jest to konstrukcja literacka (decyzja na wybór określonego tematu), przede wszystkim jest to jednak świadectwo postawy własnej Autora. Wydaje mi się, że postawy bardzo cennej w dzisiejszych czasach.

Czytając te bezpretensjonalne wiersze, doznajemy samouspokojenia, jakie bierze się z poczucia rozumnego i instynktownego zarazem zakorzenienia jednostki w kręgu najbardziej codziennej rzeczywistości. Jest to rodzaj zakorzenienia, które porównać można do więzi łączącej człowieka z naturą. Daje ona poczucie bezpieczeństwa, stabilności, przynależności, statusu. Nawet gdy przestajemy być dziećmi, jest ona niwidzialną nicią łączącą nas z życiem, gwarancją naszej psychicznej równowagi. Już z tytułu i dedykacji wstępnej wynika, że "Deptaki i bużyska" to poezja w pewnym sensie zamknięta, wąsko zaadresowana. Nie wiem, na ile czytelnik spoza kręgu lokalnej ojczyzny Autora byłby w stanie zrozumieć i należycie ocenić te wiersze. Nawet jednak bez orientacji "etnograficzno - towarzyskiej", ułatwiającej niwątliwie lekturę, odnajdujemy w lirykach Wiesława Gromadzkiego znaczenia dostępne dla każdego, uniwersalne, warte poznania.

Ostatecznie dysponujemy tylko skrawkiem życia, wielostronnie ograniczonego w swych ramach fizycznych i psychicznych. W tym jednak skrawku odbija się struktura całości. Mikrokosmos pojedynczego istnienia jest matrycą Kosmosu. Cechą dobrej literatury jest umiejętność takiego konstruowania obrazu świata, aby poprzez zjawiska zwykłe i konkretne wyrazić problemy wielkie i ogólne. Porywanie się na tematy poruszające "niebo i ziemię" jest w sztuce literackiej zawsze ryzykowną próbą. Grozi pretensjonalnością i nudą.

Otóż, jak sądzę, Wiesławowi Gromadzkemu udało się w okrucinach swojskiego życia uchwycić pulsowanie rzeczywistości metafizycznej, a jest to nawet podbudowane filozoficznie: panteistycznym odczuwaniem świata. "W tym drzewie i łące jestem" - pisze Autor w jednym z wierszy ("Impresja sierpniowa"), rozprowadzając tę myśl na wiele różnych sposobów w innych miejscach. (Jej literackim odpowiednikiem częsty zabieg uosabniania natury, naturalizowania człowieka). Przyroda ma dla Autora szczególną wartość. W wierszu otwierającym tomik ("Dolina"), w słowach:

"Przyszedłem
stukając drogami
życie otulać doliną
na dzisiaj"

- zawiera się właściwie wszystko. Kontakt z przyrodą, wędrówka szlakami oddalonymi od miejskiego szumu, obcowanie z "surową" materią życia (także tą ludzką - por. świetny wiersz "Bar w K") - to dla podmiotu lirycznego omawianych wierszy życiodajna siła: źródło wytchnienia, moment zatrzymania i refleksji, katharsis.

To jakaś boska energia, bez której istnieć niepodobna, ale której też nie ma się raz na zawsze. Trzeba ją stale uzupełniać, ciągle na nowo pobierać u życiodajnych źródeł Natury. Stąd częsty w tych wierszach motyw drogi, wędrówki:

"Drogi są jak pragnące kobiety
(.....)
zsypują myśli
z zielonego czoła"
(Drogi)

Czuje oko czytelnika dostrzeże bez trudu, że pod pozornie optymistyczną i bezkonfliktową wizją świata kreowanego pulsuje rzeczywistość inteligenta z miasta, który pragnie powrotu do korzeni, zjednoczenia zantagonizowanych pierwiastków życia, ale który bezsilnie opada w odwieczny konflikt Natury i Kultury, wsi i miasta. Konflikt będący częścią nas samych, naszej wewnętrznej, psychologicznej rzeczywistości. Ostatni wiersz tomu ("Listy do dziadka"), tak jak i pierwszy, jest ideową syntezą świata przedstawionego "Deptaków i bużysk". Zamknięcie stanowi tu zarazem otwarcie - na to, co niesie ze sobą zmienny potok życia unoszący bezpowrotnie "lata wczesnej młodości" (por. posłowie Autora).

STEFAN WRZOSEK

DOLINA

- mieszkańcom nadbużańskiej doliny

Opalone słońce
przygarbiło domy
z posiwiałą twarzą
Kościelna wieża
popłatała krople oczu
z warkoczami ze wspomnień
Kolejna wiosna
przycisnęła klawiszami ciszy
księżyc rozmówiła z żabami
Przyszędłem
stukając drogami
życie otulać doliną
na dzisiaj

Gnojno, Maj 1988

PODLASIE W FOTOGRAFIACH

Między nogami drzew
kołnierze ziemi
chowają cienie
Pod ruinami chmur
końskie grzywy i słoneczniki
stary chłop z czarnymi zębami
W cerkwi
smętny uśmiech
złotej madonny
Wiatrak
nawija niebo rzeki
Na grabiach
suszy się
zapach pogody

1986.

SZARY KOŃ WŚRÓD OGRODÓW

- malarzowi -

Bazylemu Albiczukowi

Otworzyła się droga
dzwonieniem powitań
i mlecznych baniek
Niczym szary koń
roziewasz po ogrodach
wąsy pędzla
Jarzębinowe grona
wpinasz
w białe włosy chmur
a gdy nad ranem
przychodzą panny żytnie i owsiane
spojrzenia dajesz im
jak kwiatom
I znów zostajesz
na rozdrożach
już bliski do odejścia

Dąbrowica Mała, 1988.

DROGI

- drogom moich wędrówek

Drogi są jak pragnące kobiety
gdy w koleinach
głaskamy ich ziemię
W opuszczone ślady
zsypują myśli
z zielonego czoła

1986.

MIASTECZKO

Szary kot
niesie senność po dachach
tylko w oczach ulic
czai się życie
Nad kałużami
zaćwierkało słońce
Na burych łapach
podchodzi czas
do szemrzących okien

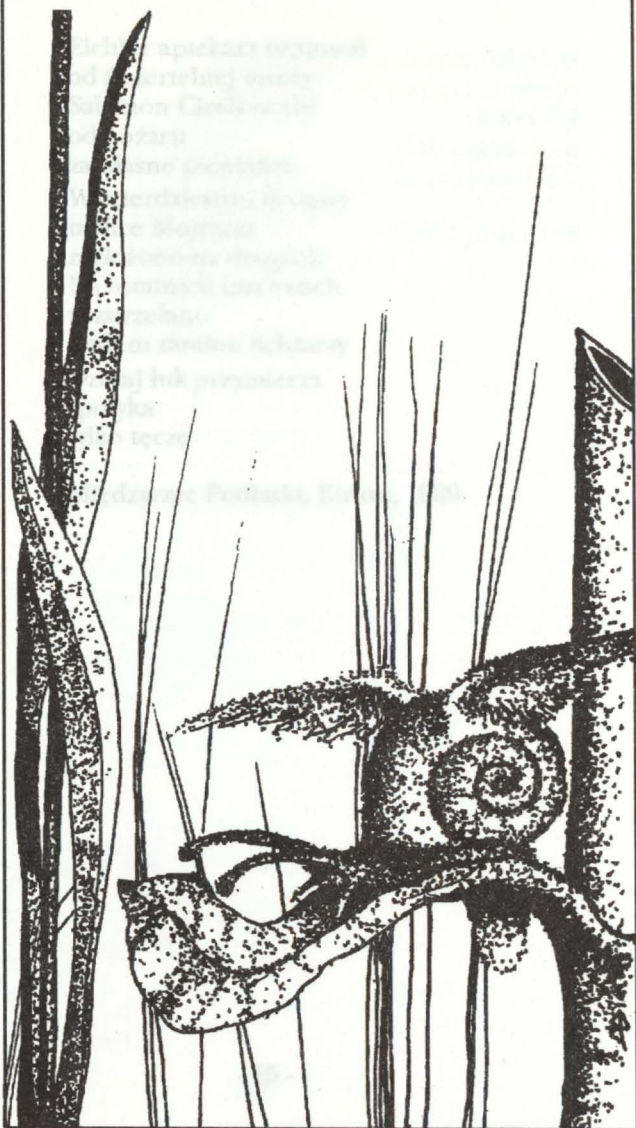
1986.

IMPRESJA KĄKOLEWNICKA

Płaczą tylko krzyże
i matki synów lasu
są deszczowe
Zamiast krwi
płoną czerwone tulipany
uciekają do nieba

Kąkolewnica, 28.04.1990.

LUK PRZYMIERZA

ŁUK PRZYMIERZA

Eichler aptekarz uratował
od śmiertelnej zarazy
Salomon Cirels ocalił
od pożaru
za własne pieniądze
W czterdziestym drugim
tablice Mojżesza
rozłożono na drogach
Na ostatnich macewach
rozstrzelano
siedem ramion lichtarzy
Dzisiaj łuk przymierza
spotyka
tylko tęczę

Międzyrzec Podlaski, Kirkut, 1989.

KAMIENNA BABA

Baba kamienna na wzgórzu
rozdwoiła ramiona
jak krzyż
na rozstaju dróg
Taki sens świata

Krzyczew, 1987.

WIECZÓR

Wieczorem ludzie mają
nieruchome liście
długimi dłońmi
łapią deszcz
Nad burą rzeką
grają klawisze łopianu
Tylko cisza
znowu stoi samotna

Biała Podlaska, 1984.

DZIEŃ W DOLINIE

- towarzyszom wędrówek
w nadbużańskiej dolinie

I

Rozsypał się blask
po bużyskach
cerkiewne kopuły
z mielnickiego wzgórza
wybiegły na brzeg

II

Gorące niebo
w promiennej sieci
trzyma rzekę
łapiąc wiatr

III

Długie palce zmierzchu
chwytają żółte koziorożce
skaczące po wodzie
Znów wracam na łęgi
z głową
pełną iskier

Zabuże, 1987.

PORY ROKU W MOIM MIEŚCIE

I
Cisza i wiatr
łaskoczą małe kolory
Ogłupiałe serce
jest miłe
jak pluszowy miś
Nadkrznieńskie łąki
dotykają pocałunki deszczu
Zaczyna się świat

II
Urósł liść
w bezimiennych włosach
Upici kroplami żywicy
z sercami na rękach
wyszliśmy na żer

III
Barwy oczu
rozturlały się
wśród szeleszczących oddechów
mają zapach snu

IV

Z zaziębionych chmur
wyjąłem kroplę twarzy
Skrzypnięcia nóg
spotkały się
Za bieloną szybą
zawieruszył mróz
tylko nad Krzną
szarość coraz większa

Biała Podlaska, 1987-1988.

NA NASZEJ ZIEMI

- R. Kornackiemu

U nas jesienią rosa
obwiesza koralami pajęczyny
woda ma kolor ziemi
dymy wracają z kartoflisk
plamy słońca w brzożach
szukają znajomych

1990.

WIDOK Z WIEŻY

Z wystrzelonej bieli
opada słońce
toczące puls zgiełku
i złotą czapę śmiechu
okruszyny życia
rzuca we włosy
napotykanym kobiet

Biała Podlaska, 1986.

OT WAGNERA PRÓSTO

Smutek mój
na szlaku mi
w chłodny dzień
szedł ze mną
tylko z sobą
i płaczem
i dymem

OTWARCIE WIOSNY

Światła usnęły
na asfalcie nocy
w chłodnej twarzy
schował się księżyc
Tylko czeremchy
upijają się w zaroślach
i zapach wiosny
Biała Podlaska, 1988.

PODMIEJSKI PORANEK

Po błyszczących liściach szosy
jadą obarczeni kosztami
dojrzałego snu
Zaśpiewane gałęzie
wyleciały w powietrze
Cienie wyciął
bladożółty nóż
dach nieba
otworzył dziurawo

Grabarka k/Białej Podlaskiej, 1985

PORANEK W NEPLACH I

Oko czerwone jak bóg
podpatruje
marzenia na skarpie
i ryby skaczące w starorzeczu
Stary bocian
roznosi rosę
i zapach olszyn
w chłodnym parku
rozpalają się kasztany

Neplesze, maj 1988.

ROZMOWA Z DRZEWEM

- przyjaciółom z biwaków

Bruki najczulsze
układam z serc
choć myślałem
kamienie nie mają serca
gdy gałęzie biorą mnie za ręce
na jedną noc
do zielonego nieba

Klepaczew, 1979-1983.

SPOTKANIE Z RZEKĄ

Nad ranem
kamienną grzechotką
rzeka bawi się
w białej ciszy
z moim cieniem

Borsuki, 1988.

DRZEWA

Rozłożyła się wierzba
nad unickim krzyżem
otworzyła kamienne
w księgi mizarów
Tylko sosna
zwołała z równin
cichy wiatr
zawróciła lipcem w głowie
i wierszem
aż turlam się
po piszczystym lecie

1988.

KONIEC DESZCZU

Spokój zawiesił
nad jeziorem deszcz
drogi okazały się nagie
ale już w szczelinie cienia
zakwitają mchy i pszczoły
słońce przyczepia się do igieł

Białka k/Parczewa, 1988.

BAR

Bar w K.
lepi się od pragnień
okna otwierają zwierzenia
snują cienkim dymem
Tak ten sąd ostateczny
kończy się trwaniem

1989.

ZAŁĘK

Gdy umierałem pierwszy raz
otwierali pogodę
na rogu cichej i prostej
kobieta brana na szybko
sprzedała słoneczny kapelusz
Tylko poranek
był biały jak nic

Biała Podlaska, 1986.

1.11.1991.

NA BIALSKIM RYNKU

W bramie
szybko zmieniają się ludzie
i wypijane butelki
tylko w zaułku
rabin
z długą brodą cienia
szepcze modlitwę umarłych

1989.

CZARNY KRZYŻ

Zmarszczony
nad mogiłą
czernią przyczepia
ziemię
do białego nieba
Tylko ogniki
zaplątane w mokradłach
obudziły wspomnienia
zapomnianych wojen

1.11.1991.

IMPRESJA NAD RANEM

Latarnie schowały się
po drugiej stronie mroku
pierwszy autobus
skomunikował z życiem
zadudniły obudzone słowa
toczone po trotuarze

Biała Podlaska, 1989.

WESOŁE MIASTECZKO

WESOŁE MIASTECZKO

Śpi park
bezludne są zakamarki myśli
tylko karuzela
wypędza z kominów
martwe ptaki

1989.

POCZTÓWKA Z KODNIA

- E. Dołędże

Wydumałem z bieli
fotografie brzóz
i suknię świętej Anny
dmuchającą mgłę
W kalwaryjskiej drodze
rzeźby stanęły
jak zmierzch
Marzenia miasteczka
rozpisane na płotach
czają się wokół

Kodeń, styczeń 1989.

POCZTÓWKA Z JANOWA

- M. Falkiewiczowi

Biskup Adam zaklął
w kamieniach zamyślenie
Wśród kościelnych wież
wzgórza
odmierzają rytm wiosny
W uliczkach okna
mają swoje imiona

Janów Podlaski, maj 1990.

RUBINOWE KONIE

- A. Krzyształowiczowi

W chłodnym cieniu łąki
słońce odbiło się
plastrami miodu
Droga daleka
jak stukanie kopyt
kołysze rude grzywy
Masztalerz
i rubinowe źrebię z raju
wskazówkami na wieży
odliczają tętno trawy
Jak zielony bóg
gdzieś na horyzoncie
zamieniam drzewa
w rozpędzone konie

Janów Podlaski - stadnina, 1989.

PRZYPOMNIENIE MISTRZA
- pamięci J.I. Kraszewskiego

Ciche pióra
rozsypały się w alei
stare biurko
pełne jest zdarzeń
i słów
Do Józia znów przyszło
popielate lato
korowód ziół
olchy pełne boleści
świętojańskie duchy
dawnej krainy

Romanów, 1989.

MONASTYR

Słońce układa się
w łódkach nenufarów
W stawach
ciężkim wzrokiem
przeglądają się ikony
W konarach
rozkłada się wiatr
i chmury
zatrzymane na łęgach
pachną kadzidlany dymem

Jableczna, 1990.

GŁOWA MISTRZA

- Halinie Z

Byłem gdy ziemia żółtlistna
Jestem gdy mlecze pod horyzont
W Woli i Okrzei w pobliskim Burcu
mały Henryk
został łowcą przygód
i tym od białego orła
Dzisiaj dworek
i kopiec niczym wieża babel
u stóp kamień
a na szczycie
skrzydlata głowa mistrza

* * *

Znów zaskrzybiały mi piórem słowa
I są nadzieje
z tobą czarnowłosa

Hordzieżka - Wola Okrzejska. Maj 1997.

IMPRESJA POŻEGNALNA

- Eli G.

Ławki są niespokojne
od zwierzeń
Na odwrotnej stronie wiersza
rozchlapaną łza
nerwy rozpięte
na lipcowym słońcu
Zostały pytania
zamiast odpowiedzi

Biała Podlaska, 1988.

MEMESJA NOGNA

MEMESJA NOGNA

MEMESJA NOGNA

MEMESJA NOGNA

MEMESJA NOGNA

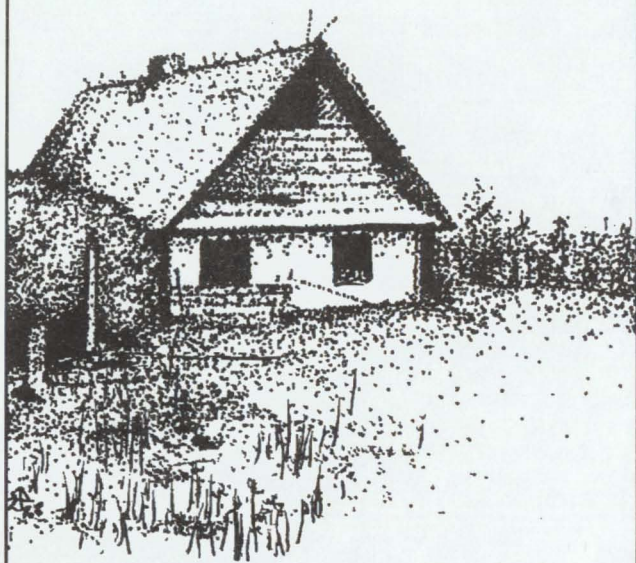
MEMESJA NOGNA

MEMESJA NOGNA

MEMESJA NOGNA

MEMESJA NOGNA

MEMESJA NOGNA

IMPRESJA NOCNA

- podlaskim poetom

Długie brody
jeszcze migają w zaułkach
Noc wypuściła czarne kapelusze
i ogorzałe latarnie
otworzyła szarość
w oczach poetów

1988.

IMPRESJA O LIPCOWYM KRAJOBRAZIE

Lubię ziemię skostniałą od żaru
skuloną
tuż przy horyzoncie
gdy podniebne ślimaki
głaszczą
długie włosy żyta

Kupiętyn k/Sokołowa Podlaskiego, 1990.

IMPRESJA JESIENNA

- Franciszkowi
T. Krasuskiemu

Zajęcze cienie
gonią po ogrodach
w olszyny rzucają
okruchami słońca
Staruszczyki wyczekują
na progu dojrzałego sadu
rozłupują
czerstwe makówki

Serpelice, 1990.

IMPRESJA DESZCZOWA

- S. Wrzosekowi

Kwiaty stały się ciężkie
od kropel
drzewom posiwiły głowy
Przybyłem z drogi
jeszcze świeższ
dzwoni smętnie

1990.

IMPRESJA LIPCOWA

- J. Mazur

W tym drzewie i łące jestem
siedzimy przed sobą
mądrzy
jak senne dzieci
Dojrzewają nam
kwiaty i ręce

1988.

IMPRESJA WRZEŚNIOWA

- Urszuli P.

Jarzębiny
na wydmach
roześmiały świeże wrzosa
pod dziobatą chmurą
czerwone ognisko
i niebieska mgła

HAIKU O PODLASIU

1.

czerwona świeca
barwią nią równinę
podlaski poranek

2.

zimowy staw
ryby posrebrzają
na wsi święta

3.

na jasną równinę
spadły białe iskry
upał się upija

4.

po piaszczystym słońcu
toczą kolorowe kule
pod sosenki

5.

cicha noc
tykanie zegara
usypia jak kochanka

1996

IMPRESJA O WESOŁYM DESZCZU

- Małgorzacie P.

I jak tu iść ze smutkiem
gdy deszcz wyczynia
koliste tańce
kałuże skaczą i biegną
głupio wesoło

1989.

LISTY DO DZIADKA

- "chłopskim filozofom"
spotkanym podczas wędrówek

I

U nas dziadku w literackim klubie
świat dostał świra od nadmiaru poezji
Pijane anioły wpadają w czarną rozpacz
chemicznie czystych słów
Wystrychnięci na dudka wypuszczamy
durne serca na łagodny deszcz

II

U nas dziadku przed bramą sadu
nie staje mglista dusza
Wojna słów jest wyświechtana
i cholernie szara
szumi w głowie grzechocząca ulica

1990.

NOTKA O AUTORZE:

Autor urodził się 9.12.1959r. w Łukowie. Od 1960r. mieszka w Białej Podlaskiej, gdzie uczył się w Liceum Ogólnokształcącym im. J.I. Kraszewskiego. Ukończył Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. Pracuje i współpracuje z różnymi redakcjami. Od 1986 r. prezes Klubu Literackiego "Maksyma" przy Klubie Kultury "Piast". Pisze głównie wiersze, aforyzmy i fraszki i ostatnio prozę poetycką. Samodzielne publikacje to zbiór aforyzmów pt. "Porady bezpłatne" (1991), wiersze pt. "Zwykły opis róży" (1996). Współredaktor almanachów i antologii. O swoich wierszach stwierdza: "Są to, prawie wszystkie, wiersze z wcześniejszych lat mojego poezjowania. Lata wczesnej młodości kojarzą mi się z turystyką, wędrówkami, dworcami kolejowymi, przyrodą. To wszystko jest w tych wierszach, a także światopogląd poszukującego postawa wędrowca. Jest w tym szeroko rozumiany regionalizm, lokalność, a nawet panteistyczne pojmowanie świata. Także fascynacja kulturą pogranicza. To jakby podsumowanie młodości. Wiersze oparte są na motywach podlaskich. Niektóre z nich to jakby poetycki folder regionu. Szkoda że ukazujący się dopiero teraz, gdyż logicznie i hronologicznie biorąc powinna to być moja pierwsza publikacja".

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne - Stefan Wrzosek	3-4
1. Dolina	7
2. Podlasie w fotografiach	8
3. Szary koń wśród ogrodów	9
4. Drogi	10
5. Miasteczko	11
6. Impresja kąkolewnicka	12
7. Łuk przymierza	15
8. Kamienna baba	16
9. Wieczór	17
10. Dzień w dolinie	18
11. Pory roku	19
12. Na naszej ziemi	21
13. Widok z wieży	22
14. Otwarcie wiosny	23
15. Podmiejski poranek	26
16. Poranek w Neplach	27
17. Rozmowa z drzewem	28
18. Spotkanie z rzeką	29
19. Drzewa lata	30
20. Koniec deszczu	35
21. Bar w K.	36
22. Zaulek	37
23. Na bialskim rynku	38
24. Czarny krzyż	39
25. Impresja nad ranem	40
26. Wesole miasteczko	43
27. Pocztówka z Kodnia	44
28. Pocztówka z Janowa	45

29. Rubinowe konie	46
30. Przypomnienie mistrza	47
31. Monastyr	48
32. Głowa mistrza	49
33. Impresja pożegnalna	50
34. Impresja nocna	53
35. Impresja o lipcowym krajobrazie	54
36. Impresja jesienna	55
37. Impresja deszczowa	56
38. Impresja lipcowa	57
39. Impresja wrześnieowa	58
40. Haiku o Podlasiu	59
41. Impresja o wesołym deszczu	60
42. Listy do dziadka	61
43. Notatka o autorze	62
44. Spis treści	63-64

20. Koniec deszczu	55
21. Bar w K.	56
22. Zankel	57
23. Na bisiełim traku	58
24. Czarny kłyst	59
25. Impresja nad tanem	60
26. Wesołe miasteczko	61
27. Południe z Kobitą	64
28. Południe z Janową	65

XIII B Gro